

DESIRE
Demand
for Sexual
Exploitation
In Europe

DESIRE is a project that has received funding from the European Union's Internal Security Fund Police (2014-2020) under grant agreement no. **4000008408**. Additional information about the project and the consortium can be found at www.project-desire.eu.

Deliverable No. 1.1: Policy paper: A holistic approach to conceptualizing demand for sexual services [HR]

Project acronym	DESIRE
Project title	Demand for Sexual Exploitation in Europe
Grant number	4000008408
Start date of project	02 January 2017
Duration	24 months
Contractual delivery date	01/05/2017
Actual delivery date	30/04/2017
Lead beneficiary of WP 1	TiU
Contributing beneficiary	UU, VUB
Dissemination level	public
Version	0.1

© Copyright by the **DESIRE** consortium, 2017-2018.

DISCLAIMER: *This document contains material, which is the copyright of the **DESIRE** consortium members and the European Union, and may not be reproduced or copied without permission, except as mandated by the European Union Grant Agreement no. **4000008408** for reviewing and dissemination purposes.*

Table of Contents

Change Records	3
Acronyms	3
Executive summary	4
2. What is demand and supply	5
3. Identifying markets in the sex industry	6
4. Conceptualization of actors in the sex industry	9
5. Interrelation of actors in markets	9
6. Factors in the decision-making process of actors	10
7. Coercion and exploitation.....	11
8. Recommendations.....	12

Change Records

Issue	Author	Date	Reason for change
0.1	TiU	31/03/2017	<i>First draft</i>
0.2	VUB, FLIGHT, UU, UW	07/04/2017	<i>Review by partners</i>
0.3	TiU	09/04/2017	<i>Amendments by TiU & review by Independent reviewer</i>
0.4	TiU	28/04/2017	<i>Final draft]</i>

Acronyms

A-Z	Acronym	Meaning
D	DESIRE DoA	DEmand for Sexual Exploitation In Europe Description of Action
F	FLIGHT	FLIGHT, NGO
T	THB TiU	Trafficking in human beings Tilburg University
U	UU UW	University of Uppsala University of Warsaw
V	VUB	Vrije Universiteit Brussels
W	WP	Work Package

⚠ *The information contained in this document is provided by the copyright holders "as is" and any express or implied warranties, including, but not limited to, the implied warranties of merchantability and fitness for a particular purpose are disclaimed. In no event shall the members of the **DESIRE** collaboration, including the copyright holders, or the European Union be liable for any direct, indirect, incidental, special, exemplary, or consequential damages (including, but not limited to, procurement of substitute goods or services; loss of use, data, or profits; or business interruption) however caused and on any theory of liability, whether in contract, strict liability, or tort (including negligence or otherwise) arising in any way out of the use of the information contained in this document, even if advised of the possibility of such damage.*

Sažetak

U ovom dokumentu cilj nam je obavijestiti dotične dionike u području komercijalnog seksa i trgovanja ljudima o trenutačnom stanju u pogledu potražnje za seksualnim uslugama čime se može potaknuti seksualno iskorištavanje. Dokument se prije svega usredotočuje na potražnju za seksualnim uslugama te na koji način iskorištavanje može dobiti na važnosti u širem smislu. Drugi načelni dokument u okviru projekta DESIrE konkretnije se usredotočuje na seksualno iskorištavanje. Nakon donošenja UN-ovog Protokola iz Palerma (2000.), donositelji odluka aktivno su podržali poziv iz njegovog članka 9. stavka 5. da se: „obehrabri potražnja kojom se potiču svi oblici iskorištavanja osoba, naročito žena i djece“. Međutim, istraživanjem potražnje u kontekstu seksualnog iskorištavanja obuhvaćeno je nekoliko pitanja među kojima i pitanje o značenju „potražnje“ i „iskorištavanja“. Naročito je sporno pitanje zadovoljava li se uistinu *seksualnim iskorištavanjem* kao takvim konkretna potražnja. U ovom načelnom dokumentu stoga objašnjavamo potražnju za seksualnim uslugama i iskorištavanje stavljamo u općeniti kontekst industrije seksa.

Nedostatak osmišljavanja potražnje doveo je do pogrešnih tumačenja i nedosljednosti u rezultatima istraživanja vezano uz potražnju za seksualnim uslugama. Tržišni izrazi često se koriste nedosljedno i bez uzimanja u obzir njihovog ekonomskog podrijetla. Za uporabu ekonomskih izraza (poput potražnje i ponude) potrebno je pažljivo analizirati tržišta industrije seksa. Potrebno je točno utvrditi koje usluge i koji sudionici su uključeni. To je temelj da bi se razumjelo kako sudionici procjenjuju troškove i koristi u industriji seksa. To je osobito važno za razumijevanje (i naposljetku za ograničavanje) odluka posrednika da se odluče za iskorištavanje seksualnih radnika/radnica. Mapiranjem analiza troškova i koristi poziva se na višedisciplinarni pristup. Odluke sudionika osmišljene su (no nikada nisu u potpunosti određene) višerazinskim čimbenicima. Primjerice, na odluku kupca da koristi seksualne usluge utječu biološke i psihološke osobine, društvene norme i zakonodavstvo (tj. biologija, psihologija, sociologija, pravo).

Stoga preporučujemo industriju seksa razmatrati **holistički**. To je moguće učiniti utvrđivanjem tržišta u industriji seksa, njihovih sudionika, čimbenika koji utječu na njihove odluke te prepoznavanjem načina na koji su međusobno povezani. Štoviše, preporučujemo razmotriti kako su sudionici i tržišta ugrađeni u složenije društvene strukture. Donošenjem takvog pristupa (1) pomaže se stvoriti cjelokupna slika industrije seksa u kojoj seksualno iskorištavanje može imati svoje mjesto; (2) detaljno se prikazuju odnosi između različitih tržišta u industriji seksa; (3) osigurava se čvrsta osnova za bilo koje istraživanje i načelne prijedloge o sprječavanju trgovanja ljudima u kontekstu industrije seksa; i (4) potiče se plodonosnija suradnja između donositelja odluka i istraživača u borbi protiv seksualnog iskorištavanja. Industrija seksa i povezana tržišta brzo se mijenjaju zbog najnovijih tehnoloških razvoja. Sudionici sudjeluju u inovacijama u industriji seksa i stalno im se prilagođavaju. Ako želimo razumjeti tržišta industrije seksa, moramo uzeti u obzir te najnovije trendove.

1. Što je potražnja i ponuda

Ekonomisti potražnju definiraju kao „spremnost i sposobnost kupnje proizvoda ili usluge“ a ponudu kao „spremnost i sposobnost prodaje proizvoda ili usluga“ (Mankiw, 2014.) Izrazima potražnja i ponuda opisuje se odnos između kupaca i prodavatelja. U tom odnosu kupci i prodavatelji neprekidno međusobno djeluju i utječu jedan na drugoga.

Koncept potražnje u ekonomiji odnosi se na konačne proizvode i usluge, a ne toliko na ljude koji ih nude. U industriji seksa (neovisno o tome je li ili nije kriminalizirana ili ozakonjena) kupci traže seksualne usluge kao konačan proizvod, a ne seksualne radnike/radnice. Međutim, vlasnici javnih kuća, primjerice, traže seksualne radnike/radnice. Istovremeno, seksualni radnici/radnice mogu tražiti upravljačke usluge od trećih strana.

*S tim u skladu, **potražnju za uslugama** definiramo kao spremnost i sposobnost korištenja usluga, a **ponudu** kao spremnost i sposobnost pružanja usluga. Usredotočenost na usluge pomoći će nam u utvrđivanju dotičnih tržišta i sudionika¹.*

Postoje dvije vrste potražnje, primarna i izvedena potražnja: (1) Primarna je potražnja potražnja za konačnim proizvodom, npr. kupci traže seksualne usluge; (2) izvedena potražnja nastaje kao rezultat primarne potražnje, npr. da bi pružali usluge, seksualni radnici/radnice trebaju unajmiti sobu;

Stoga, u kontekstu seksualnih usluga predlažemo promatrati tržišta na način da su ugrađena u prilično složenu društvenu strukturu čime se utječe na odabire osoba. Jednako tako, osobe provode odabire u okvirima određenih okolnosti (čimbenika). Stoga, potražnji i ponudi seksualnih usluga pristupamo holistički te se shodno tomu suočavamo s ograničenjima čistog ekonomskog pristupa. Na slici 1. prikazana je složenost situacije te je naglašena međupovezanost i utjecaj svih dotičnih elemenata: potražnje i ponude usluga u industriji seksa (vidi odjeljak 3.), sudionika uključenih u industriju seksa (vidi odjeljke 4. i 5.) te čimbenika koji utječu na donošenje odluka sudionika (vidi odjeljak 6.).

Slika 1.

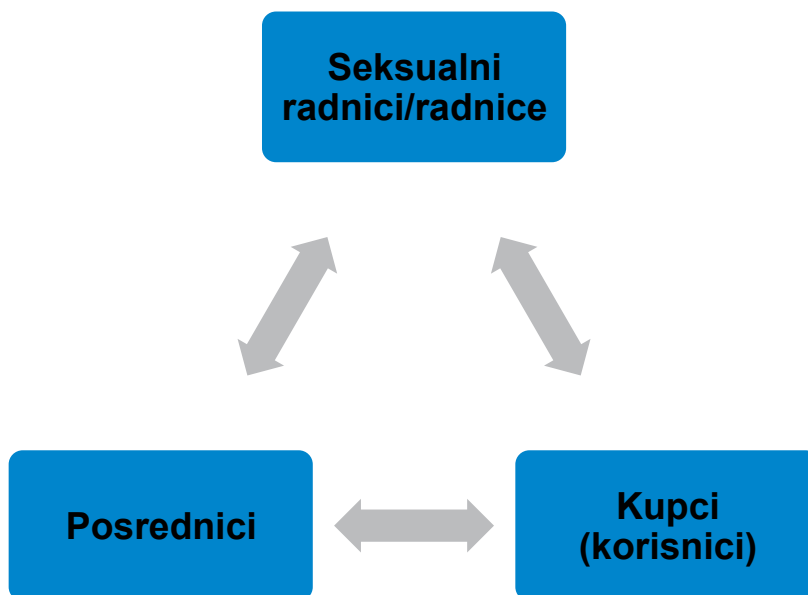
¹ sudionici ili agenti – donositelji odluka u gospodarskim transakcijama

2. Utvrđivanje tržišta u industriji seksa

Tržišta u industriji seksa predstavljaju složen i intersekcionalni sustav koji se sastoji od primarne i izvedene potražnje i ponude. Da bismo prikazali što je obuhvaćeno izrazima potražnja/ponuda, razlikujemo usluge koje sudionici traže i pružaju. Ova tablica može biti dodatno opisana i prilagođena.

Kako je prikazano u tablici 1., među svima uključenima u industriji seksa moguće je utvrditi tri glavna sudionika, tj.: seksualne radnike/radnice, kupce i posrednike. Ti su sudionici uključeni u odnos između primarne i izvedene potražnje/ponude (slika 2.). Primjerice, seksualni radnici/radnice mogu zahtijevati sigurne radne uvjete, a posrednici ih mogu ponuditi. Istovremeno, klijenti traže seksualne usluge, a seksualni radnici/radnice ih nude. Svi su sudionici međusobno povezani. Razumijevanje takvog osnovnog odnosa između posrednika, klijenata i seksualnih radnika/radnica pomaže nam u daljnjem utvrđivanju tržišta uključenih u industriju seksa.

Slika 2.

Tablica 1. Opis stanja: tržišta industrije seksa ²

	Tržišta seksualnih usluga	Tržišta usluga povezanih sa seksualnim radom: - zaštita, nekretnine, prijevoz	Tržišta zapošljavanja
Potražnja	<p>Kupci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izravni spolni odnos, druge seksualne aktivnosti bez izravnog odnosa (internetska kamera). - nezaštićen spolni odnos - posebne vrste spolnih odnosa (BDSM (ropstvo/disciplina, dominacija/pokoravanje, sadizam/mazohizam), spolni odnos s djecom). - Usluge putem internetske kamere, prijenos seksa uživo 	<p>Posrednici:</p> <ul style="list-style-type: none"> Smještaj seksualnih radnika/radnica. Zgrada javne kuće, ulični izlozi, - usluge čišćenja - zaštita (zaštitari) - usluge mentorstva - usluge zdravstvene skrbi - usluga zakupa prostora na internetskom poslužitelju (npr. mrežne stranice za prostituciju) - usluge prijevoza (od radnog mjesta do kuće, javne kuće) - međunarodni putni aranžmani; 	<p>Posrednici: (agencije za zapošljavanje)</p> <ul style="list-style-type: none"> - osobe koje se žele preseliti isključivo zbog rada u industriji seksa; <p>seksualni radnici/radnice: usluge zapošljavanja</p>
		<p>Seksualni radnici/radnice:</p> <ul style="list-style-type: none"> vlastiti smještaj - najam izloga (u slučaju Nizozemske), stanova - pomoć prilikom preseljenja u novi grad/državu; - sigurni radni uvjeti i zaštita; - usluge upravljanja - usluge prijevoza - međunarodni putni aranžmani - međunarodne isprave 	<p>Posrednici (javne kuće, prostitucija)</p> <ul style="list-style-type: none"> - usluge agencija za zapošljavanje (za pronalaženje novih zaposlenika)
Ponuda	<p>Seksualni radnici/radnice</p> <ul style="list-style-type: none"> - modeli s internetskih kamera - radnici/radnice u prostituciji - seksualni radnici/radnice na ulici - djeca 	<p>Posrednici i seksualni radnici/radnice</p> <ul style="list-style-type: none"> - usluge agencija, privatni seksualni radnici/radnice, neovisni upravitelj – svodnik (za seksualne radnike/radnice) - Poduzeća koja iznajmljuju zgrade; (seksualni radnici/radnice/posrednici) - Poduzeća koja iznajmljuju/prodaju prostor na internetskom poslužitelju; (seksualni radnici/radnice i posrednici) - samostalni zaštitari, čistači (seksualni radnici/radnice i posrednici) - nevladine udruge, osobne mreže – samostalni zaštitari i upravitelji (seksualni radnici/radnice) 	<p>Posrednici</p> <ul style="list-style-type: none"> - agencije za zapošljavanje, pojedinci (privlačenje žena) - Agencije za zapošljavanje, osobne mreže zaposlenika.

² Seksualni radnici/radnice, Posrednici, Kupci

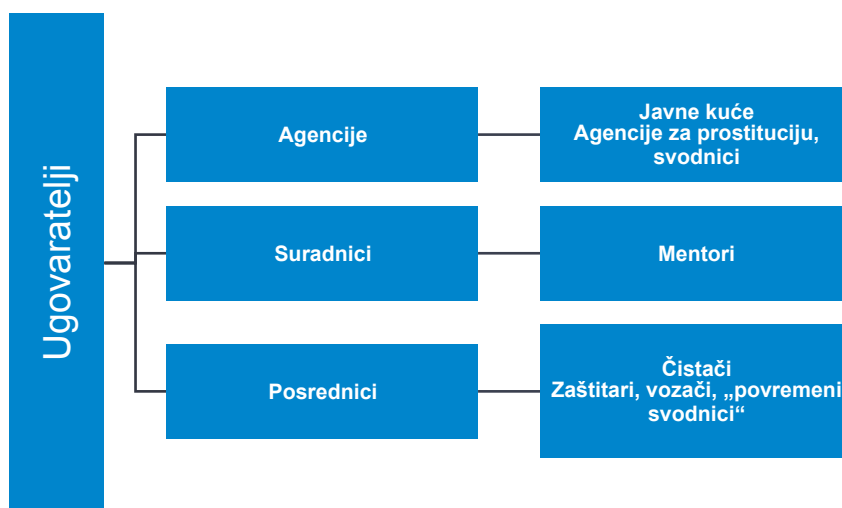

3. Osmišljavanje sudionika u industriji seksa

Utvrđeni sudionici navedeni u tablici 1. mogu biti dodatno podijeljeni.

1. Posrednici: Brucket i Law (2013.) predložili su ovu strukturu promatrati na način da sve treće strane budu podijeljene u tri kategorije: (1) agencije; (2) suradnici; (3) ugovori (vidi sliku 3.) Ovisno o zakonodavstvu i razini poznavanja posrednika, trgovci ljudima mogu se smjestiti u ovu skupinu sudionika.

Slika 3.

2. Seksualni radnici/radnice su osobe koje pružaju seksualne usluge za novac (ili nenovčane koristi). Seksualne usluge ne mogu biti ograničene samo na izravni spolni odnos već uključuju i druge seksualne aktivnosti (npr. masturbaciju putem internetske kamere, ples u krilu). Iako se u načelnim dokumentima češće spominju žene seksualne radnice, postoje i muški i transrodni seksualni radnici.

3. Klijenti seksualnih radnika/radnica mogu biti žene kao i muškarci s različitim željama i seksualnim orijentacijama. Iako muški klijenti čine većinu i dobivaju najveću pozornost u akademskim i političkim područjima, seksualne usluge koriste i žene. Motivacije za korištenje takvih usluga kao i gledišta o muškim i ženskim kupcima razlikuju se u velikoj mjeri. U rijetkim slučajevima i parovi mogu biti klijenti seksualnih radnika/radnica.

4. Međusobni odnos sudionika na tržištima

U postojećim pristupima potražnji/ponudi u kontekstu seksualnih usluga nije prikazan način na koji su sudionici međusobno povezani. Potražnja/ponuda često se promatra samo iz perspektive kupaca koji traže seksualne usluge čime se zanemaruje interes seksualnih radnika/radnica i posrednika s ciljem pronalazaženja kupca. Analizom literature otkriveno je kako u složenoj tržišnoj strukturi djelovanja i odabiri sudionika imaju međusoban utjecaj te

mogu biti uzajamno korisni. Predlažemo razmotriti sljedeće primjere međusobnog odnosa sudionika:

- U nekim slučajevima nisu samo posrednici zainteresirani pridobiti zaposlenike većsu i seksualni radnici/radnice spremni surađivati. Brucket i Law izdvojili su sljedeće razloge za rad s agencijama: (1) *povoljni radni uvjeti*; (2) *zaštita*; (3) *solidarnost među radnicima/radnicama umjesto konkurencije*; (4) *pravila i protokoli u dogovoru s kupcima*; *Odnos između seksualnih radnika/radnica i agencije*
- Da bi se pridobila pozornost kupaca agencije/seksualni radnici/radnice pronalaze i pokušavaju privući određene kategorije kupaca: za elitnu prostituciju koriste se otmjene slike na mrežnim stranicama koje su omiljene među dobrostojećim kupcima. Manje ambiciozne agencije za prostituciju nude razmjerno niske cijene i usluge čine „pristupačnima za sve“. *Odnos između kupca i agencije*
- Mjesto pružanja usluge također se pažljivo bira: autoceste i posebne četvrti. Neke od tih četvrti crvenih svjetiljki mogu čak postati i turistička atrakcija, poput onih u Amsterdamu. Slične strategije koriste se prilikom internetskog oglašavanja: seksualni radnici/radnice i posrednici mogu koristiti optimizaciju google tražilice te postaviti oglase na pornografske mrežne stranice i forume. *Odnos između kupca i agencije*
- *Seksualni radnici/radnice i posrednici mogu koristiti rodno orijentirane marketinške strategije (npr. razlike između mrežnih stranica koje su namijenjene privući ženske ili muške kupce)* *Odnos između seksualnih radnikaradnica/agencija i kupca*
- Hodajući ulicama amsterdamske četvrti crvenih svjetiljki može se vidjeti kako muškarci čine većinu klijenata, a žene seksualne radnice koriste vizualne poticaje kako bi ih privukle. To nije slučajnost jer je tijekom pokusa koji su proveli Bradly i kolege (2001.) uočeno da su muškarci naveli kako se „osjećaju seksi“ i uzbuđeno kada promatraju erotske slike suprotnog spola. S druge strane, žene su navele kako se prije svega osjećaju zabavno i zbunjeno. *Odnos između seksualnih radnika/radnica i kupaca*
- Seksualni radnici/radnice i posrednici žele dobiti pozitivnu informaciju od kupaca a to je zadovoljstvo očigledno povezano s radom seksualnih radnika/radnica. Iz tog razloga posrednici ne koriste uvijek izričitu i nasilnu prisilu. Psihološko iskorištavanje najčešći je način djelovanja među posrednicima. *Odnos između posrednika, seksualnog radnika/radnice i kupaca*

5. Čimbenici u postupku donošenja odluka sudionika

Želje osoba uvjetovane su koristima od rezultata koji je razmjeran njegovim troškovima. Mogućnost ekonomske koristi i/ili fizičkog zadovoljstva sudionike može potaknuti na preuzimanje rizika putem nezakonitih sredstava. U teoriji racionalnog izbora tvrdi se kako se analiza troškova i koristi kao i stavovi prema preuzimanju rizika mogu razlikovati među osobama. Mogu se izraditi i mijenjati različite strategije kao odgovor na novonastale situacije. U evolucijskoj teoriji igara možemo vidjeti kako se posrednici prilagođavaju novim tehnologijama i zakonodavstvu.

Analize troškova i koristi pod utjecajem su različitih međusobno povezanih čimbenika, no nikada nisu njima potpuno određene. Na primjer, kulturnim kontekstom oblikuje se

ponašanje osoba. Suprotno tomu, ponašanjem osoba stvaraju se stereotipi, očekivanja, moralne vrijednosti i tako dalje.

Ekonomska naknada jedan je od najčešćih čimbenika kojim se utječe na odluke seksualnih radnika/radnica i posrednika. Na primjer, iako seksualni radnici /radnice mogu biti svjesni rizika od iskorištavanja i drugih pratećih rizika, ekonomski interesi ili potreba za skrbi o obitelji mogu ih nagnati na odluku da se bave seksualnim radom. Štoviše, i ekonomske koristi povezane s industrijom seksa mogu biti ključne prilikom odabira da se nastavi raditi u toj industriji, unatoč uvjetima iskorištavanja i čak trgovanja ljudima.

Međutim, na odluku o ulasku u industriju ili ostanku u njoj ne utječu samo ekonomski interesi. Drugi čimbenici poput osobina ličnosti i/ili psihološkog stanja također utječu na tu odluku. Primjerice, ovisnost i određeni načini življenja povezani s prostitucijom mogu utjecati na osobne odluke seksualnih radnika/radnica da ostanu u industriji i pružaju takve usluge.

Stereotipi i kulturni konteksti utječu na odluke seksualnih radnika/radnica i kupaca. Seks se često opisuje kao „ženski resurs“. U okviru društvenih i kulturnih normi seks koji pružaju žene smatra se vrjednijim od seksa koji pružaju muškarci. Istodobno, gledišta o muškosti koja prevladavaju u nekim društvima također mogu utjecati na odluke klijenata da koriste seksualne usluge.

Odnos unutar zajednice utječe na odluke svih glavnih sudionika. Ako je, primjerice, osoba bolje uključena u društvo, neće tako lako pribjeći ponašanju koje se u određenom kulturnom kontekstu smatra zastranjenim. Ovu je pojavu prvi opisao Durkheim 1897., a kasnije su je razradili drugi istraživači. Time se može djelomično objasniti zašto seksualne usluge pružaju migranti ili čak osobe koje svakodnevno putuju s posla i na posao iz drugih gradova. Time se jednako tako objašnjava i zašto kupci putuju u druge gradove kako bi dobili seksualne usluge.

Na odluku posrednika da iskorištavaju radnike/radnice može utjecati i društveno podrijetlo kao i obitelj. Stalans i Finn (2016.) utvrdili su kako se pokazalo da su svodnici iz slabije sređenih obitelji češće koristili iskorištavajuće metode od svodnika iz sređenih obitelji.

Naposljetku, i zakonodavnim reformama i izmjenama može se utjecati na odluke gospodarskih sudionika. Na primjer, ako su posredovanje i kupovanje usluga kriminalizirani, sudionici trebaju ponovno procijeniti marketinške strategije i novonastale rizike.

Promatrajući, primjerice, najnovija dostignuća u tehnologiji, možemo zaključiti kako se tržišta industrije seksa stalno mijenjaju i prilagođavaju novim trendovima. Primjer je utjecaj interneta na industriju seksa. Prvenstveno, internet postaje alat za oglašavanje usluga, pretraživanje kupaca i postavljanje recenzija. Internetom se omogućava veća anonimnost i otvara se nova mogućnost prijenosa seksa uživo, mogućnost seksa putem internetske kamere te drugi oblici seksualnih aktivnosti. Putem internetaistovremeno se stvaraju i novi rizici temogućnosti iskorištavanja. Na primjer, u seksualnom radu putem interneta, žene/muškarci suočavaju se s rizikom da budu snimljeni i da snimke budu emitirane bez njihovog dopuštenja. Izvedena potražnja/ponuda također se mijenja. Primjerice, seksualni radnici/radnice mogu zatražiti računalnu zaštitu i usluge zakupa prostora na internetskom poslužitelju umjesto unajmljivanja nekretnine.

6. Prisila i iskorištavanje

Ne postoji izričita potražnja za seksualnim iskorištavanjem, no uslijed potražnje za seksualnim uslugama, neki sudionici uključeni u ovu industriju (npr. posrednici, kupci) koriste iskorištavanje kao taktiku za povećanje dobiti. Prisila i iskorištavanje u industriji seksa taktike su i strategije koje koriste posrednici i kupci kako bi postigli željeni ishod. Svi posrednici i

kupci ne koriste izričitu i nasilnu prisilu jer se time može smanjiti zadovoljstvo. U poslu je zadovoljstvo kupaca od ključne važnosti i zato posrednici moraju osigurati da seksualni radnici/radnice dobro obavljaju svoj posao. Stoga se psihološka prisila smatra jednom od najdjelotvornijih strategija prisile u industriji seksa. Taktike psihološke prisile uključuju, ali nisu ograničene na usmene taktike s ciljem manipuliranja seksualnim radnicima/radnicama ili da ih se nagna da se zaljube u svodnike kako bi se kontrolirale njihove emocije. Iznimka od izostanka potražnje za seksualnim iskorištavanjem su oni slučajevi potražnje za spolnim odnosom s djecom i potražnje za ponižavajućim radnjama koje općenito nisu prihvaćene u društvu. Potražnja za seksualnim uslugama koje pružaju djeca automatski se smatra trgovanjem ljudima jer prisila ili nasilje (ili bilo koji način da se osobu prisili na pružanje seksualnih usluga) nisu potrebni kada je riječ o djeci. U pogledu potražnje za ponižavajućim radnjama u seksualnim uslugama prisila se u takvim okolnostima podrazumijeva. Dodatna razrada koncepta prisile i iskorištavanja čini dio načelnog dokumenta o iskorištavanju kao dijela projekta DESIrE.

7. Preporuke

1. Potražnju i ponudu razmatrajte **holistički**, utvrđujući tržišta, sudionike u industriji seksa te čimbenike kojima se utječe na njihove odluke te kojima se prepoznaje njihova intersekcionalnost. Ovaj **pristup**:
  - predstavljačvrsti temelj za bilo kakva istraživanja i načelne prijedloge o sprječavanju trgovanja ljudima u industriji seksa;
  - njime se pomažeu stvaranju cjelokupne slike industrije seksa kao i njezinog odnosa sa seksualnim iskorištavanjem;
  - njime se prikazuju odnosi između različitih tržišta u industriji seksa;
  - njime se uviđa koji su čimbenici važni u tržišnoj dinamici industrijeseksa;
  - njime se potiče plodonosnija suradnja između donositelja odluka i istraživača u kontekstu seksualnog iskorištavanja.
2. Razmotrite međusobni odnos pojedinih odluka sudionika u industriji seksa i smjestite ih u širu društvenu strukturu čime će se pomoći u izbjegavanju „komodifikacije sudionika“.
3. Koristite izraze potražnja/ponuda u pogledunjihovog ekonomskog podrijetla;
4. Imajte na umu da se u našem globaliziranom svijetu tržišta brzo mijenjaju i stoga se načelnim preporukama moraju odražavati te preobrazbe. Na primjer, bavljenjem seksualnim radom putem interneta i nastalim rizicima koji su svojstveni toj vrsti seksualnog rada.
5. Na prisilu i iskorištavanje trebalo bi se odnositi kao na taktike/strategije koje posrednici koristeza stvaranje dobiti ili kao na taktike koje kupci koriste kada traže posebna iskustva (npr. u slučaju seksualnih usluga koje pružaju djeca).

Ovaj se načelni dokument temeljna analizi sljedećih resursa

Aalbers M.B., & Sabat, M., (2012) Re-making a Landscape of Prostitution: the Amsterdam Red Light District, *City*, 16:1-2, 112-128, DOI: 10.1080/13604813.2012.662372

Agustín, L. (2006). The disappearing of a migration category: migrants who sell sex. *Journal of ethnic and migration studies*, 32(1), 29-47.

Aronowitz, A. A., & Koning, A. (2014). Understanding human trafficking as a market system: addressing the demand side of trafficking for sexual exploitation. *Revue internationale de droit pénal*, 85(3), 669-696.

Baumeister, R. F., & Vohs, K. D. (2004). Sexual economics: Sex as female resource for social exchange in heterosexual interactions. *Personality and Social Psychology Review*, 8(4), 339-363.

Bradley, M. M., Codispoti, M., Sabatinelli, D., & Lang, P. J. (2001). Emotion and motivation II: sex differences in picture processing. *Emotion*, 1(3), 300.

Bruckert, C., & Law, T. (2013) Beyond pimps, procures and parasites: mapping third parties in the incall/outcall sex industry. Rethinking management in the adult sex industry project. Final report.

Cyrus, N., & Vogel, D. (2015). Demand Arguments in Debates on Trafficking in Human Beings: Using an historical and economic approach to achieve conceptual clarification. DEMAND-AT Working Paper, 1.

Di Nicola, A., Cauduro, A., Lombardi, M., & Ruspini, P. (2009). Prostitution and human trafficking. Focus on clients. New York: Springer Science, 245.

Ellison, G., & Weitzer, R. (2016). The Dynamics of Male and Female Street Prostitution in Manchester, England. *Men and Masculinities*, 1097184X15625318.

Gates, S., & Humes, B. D. (1997). Games, information, and politics: applying game theoretic models to political science. University of Michigan Press.

Hubbard, P., Collins, A., & Gorman-Murray, A. (2016). Introduction: Sex, consumption and commerce in the contemporary city. *Urban Studies*, 0042098016682685.

Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., Martin, C. E., & Gebhard, P. H. (1953). Sexual behavior in the human female. Philadelphia: Saunders.

Lee-Gonyea, J. A., Castle, T., & Gonyea, N. E. (2009). Laid to order: Male escorts advertising on the Internet. *Deviant Behavior*, 30(4), 321-348.

Mankiw, N. G. (2014). Essentials of economics. Cengage learning.

Marcus, A., Sanson, J., Horning, A., Thompson, E., & Curtis, R. (2016). Pimping and Profitability: Testing the Economics of Trafficking in Street Sex Markets in Atlantic City, New Jersey. *Sociological Perspectives*, 59(1), 46-65.

McCabe, I., Acree, M., O'Mahony, F., McCabe, J., Kenny, J., Twyford, J., ...& McGlanaghy, E. (2011). Male street prostitution in Dublin: A psychological analysis. *Journal of homosexuality*, 58(8), 998-1021.

McCarthy, B. (2002). New economics of sociological criminology. *Annual Review of Sociology*, 28(1), 417-442.

Mero, L. (1998). *Moral calculations: Game theory, logic, and human frailty*. Springer Science & Business Media.

Minichiello, V., & Scott, J. (Eds.). (2014). *Male sex work and society*. Columbia University Press.

Morrow, J. D. (1994). *Game theory for political scientists*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Móró, L., Simon, K., & Sárosi, P. (2013). Drug use among sex workers in Hungary. *Social Science & Medicine*, 93, 64-69.

Samuelson, L. (1998). *Evolutionary games and equilibrium selection (Vol. 1)*. MIT press.

Stalans, L. J., & Finn, M. A. (2016). Defining and Predicting Pimps' Coerciveness Toward Sex Workers Socialization Processes. *Journal of interpersonal violence*, 0886260516675919.

Symons, D. (1979). *The evolution of human sexuality*. New York: Oxford University Press.

Tsebelis, G. (1990). *Nested games: Rational choice in comparative politics (Vol. 18)*. University of California Press.

Van Tubergen, F., Te Grotenhuis, M., & Ultee, W. (2005). Denomination, Religious Context, and Suicide: Neo-Durkheimian Multilevel Explanations Tested with Individual and Contextual Data 1. *American Journal of Sociology*, 111(3), 797-823.

Wosick-Correa, K. R., & Joseph, L. J. (2008). Sexy ladies sexing ladies: women as consumers in strip clubs. *Journal of Sex Research*, 45(3), 201-216.

Young, A. M., Boyd, C., & Hubbell, A. (2000). Prostitution, drug use, and coping with psychological distress. *Journal of drug issues*, 30(4), 789-800.

Zhang, S. X. (2011). Woman pullers: pimping and sex trafficking in a Mexican Border City. *Crime, law and social change*, 56(5), 509-528.